Marianne Heikkilä, pääsihteeri
Salka Orivuori, kehittämispäällikkö
Marttaliitto ry
11.1.2023

Lausunto valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta

Asia: VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+8/2022

Marttaliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta eduskunnan talousvaliokunnalle ja toteaa seuraavaa:

Kestävän elämäntavan edistäminen sekä neuvonnalla että rakenteellisella tasolla yhteiskunnassamme on tärkeä osa varautumista ja samalla mahdollisten varautumista vaativien tilanteiden välttämätöntä ennaltaehkäisyä. **Luontokadon, ilmastokriisin ja luonnonvarojen ylikulutuksen uhat tulisi tunnistaa myös huoltovarmuusselonteossa paremmin, ja tunnistaa tarve panostaa vahvemmin näiden uhkien ennaltaehkäisyyn.**

> ”Selonteossa kuvataan huoltovarmuuden toimintaympäristöä Suomessa ja kansainvälisessä kontekstissa sekä arvioidaan huoltovarmuuden kehittämistarpeita nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Selonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan huoltovarmuuden riittävä taso ja toimintakyky osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.”
>
> ”Huoltovarmuus tarkoittaa varautumista kriiseihin ja häiriötilanteisiin sekä jatkuvuudenhallintaa, jotta väestön toimeentulon, talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri voidaan turvata vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.”

Huoltovarmuusselonteossa on tunnistettu ilmastonmuutos yhtenä riskinä huoltovarmuudelle. Samoin mainitaan, että ”myös luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen voi aiheuttaa huoltovarmuushaasteita.” Marttaliitto ry:n näkökulmasta vaikuttaa siltä, ettei ilmastokriisin, luontokadon ja luonnonvarojen ylikulutuksen uhkia ole tunnistettu riittävän vakavasti. Luonto ja luonnonvarat ovat ihmisten hyvinvoinnin perusta, ja on siksi selvää, että esimerkiksi luontokato ja ilmastokriisi tulevat vaikeuttamaan ruoantuotantoa, jos luontokatoa ja ilmastokriisiä ei tehokkaasti hillitä.

Huoltovarmuusselonteossa olisi tärkeää myös tunnistaa, että jos pystymme vähentämään esimerkiksi energiankulutusta, kriisitilanteessakin pärjäämme vähemmällä määrällä energiaa, ja silloin on myös helpompi saavuttaa omavaraisuutta. Samoin esimerkiksi ruoantuotannossa, jos onnistumme paremmin kierrätysravinteiden hyödyntämisessä, emme ole kriisitilanteessakaan niin riippuvaisia fossiilisista lannoitteista ja muista ulkomaisista tuotantopanoksista. Lisäksi esimerkiksi energiansäästön ja kulutuksen vähentämisen keinot samalla hillitsevät ilmastokriisiä ja luontokatoa ja niiden aiheuttamia haittoja. Jätteiden määrää tehokkaasti vähentämällä (jätteen synnyn ehkäisy) voitaisiin vähentää ylipäätään käsiteltävän jätteen määrää, jolloin myös kriisitilanteessa jätemäärät olisivat hallittavampia.

Marttaliitto huomauttaa, että huoltovarmuuden toimintaympäristössä ja sen muutoksissa ei ole tunnistettu lisääntyvää osattomuutta, syrjäytymistä ja yhteiskunnallista eriarvoisuutta, jotka kuitenkin itsessään tai yhdessä muiden toimintaympäristön muutosten (esimerkiksi hybridivaikuttamisen) kanssa vaikuttavat

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4574e862-c56a-4ed1-8945-c1eceb1a2554
visma sign
www.vismasign.com

huoltovarmuuden toimintaympäristöön, turvallisuuden tunteeseen ja esimerkiksi kansalaisten mahdollisuuksiin omatoimiseen varautumiseen. **Myös huoltovarmuusselonteossa olisi tärkeää tunnistaa tarve yhteiskunnan tasolla vahvistaa yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, ja vähentää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä.**

Kansalaisvarautuminen

> ”Kansalaisen näkökulmasta huoltovarmuus tarkoittaa mahdollisuutta elää arkea mahdollisimman häiriöttömästi poikkeusoloissa ja kriiseissä sekä muissa vakavissa häiriötilanteissa. Arjessa onnistunut huoltovarmuus tarkoittaa sitä, että kansalaiset pystyvät häiriötilanteissa hankkimaan tarvitsemiaan välttämättömiä perushyödykkeitä ja palveluita. Häiriöiden kestoa ja vaikutuksia voidaan huoltovarmuustoimenpitein rajata. Varautumisella pyritään siihen, että vaikka palvelut voivat tilapäisesti häiriintyä, häiriöistä kyetään palautumaan mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti.”
>
> ”Huoltovarmuutta ovat myös kansalaisten valmiudet omatoimisuuteen ja omavaraisuuteen sekä toimintakykyyn häiriötilanteissa. Huoltovarmuuskeskuksen, viranomaisten ja järjestöjen laatima varautumissuositus kotitalouksille on nimeltään 72 tuntia. Kotitalouksien tulisi varautua siten, että kotoa löytyisi vähintään kolmeksi vuorokaudeksi muun muassa ruokaa, vettä, lääkkeitä ja käteistä rahaa. Tärkeää on myös tuntea varautumisen perusteet. Riittävä kansalaisvarautuminen tukee henkistä kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuustoimijoiden resursseja palauttaa palvelut normaaleiksi häiriötilanteissa. Kansalaisten tarve ja kiinnostus varautumiseen on merkittävästi suurempaa kuin ennen Ukrainan sotaa.”

Marttaliitto pyytää huomioimaan, että varautumissuositusta neuvovat pääosin järjestöt. On siksi erittäin tärkeää tiedostaa järjestöjen rooli, ja turvata järjestöjen toimintaedellytykset tällä saralla. Kansalaisjärjestöillä on myös tärkeä viestintärooli häiriötilanteissa. Kolmannen sektorin mahdollisuus tavoittaa kansalaisia on merkittävä. Tätä voitaisiin hyödyntää myös koordinoidusti erilaisissa poikkeustilanteissa.

Lisäksi Marttaliitto muistuttaa, että kotitalouksilla on hyvin erilaiset mahdollisuudet varautumiseen. Viimeaikainen hintojen nousu on saattanut entistä suuremman määrän kotitalouksia taloudellisesti haastavaan tilanteeseen. Omatoiminen varautuminen voi olla erityisen haastavaa esimerkiksi, jos arjessa on muutoinkin haasteita, kuten taloudellisia vaikeuksia, velkaantumista, työttömyyttä tai sairauksia. Jos arjessa on haasteita jo normaalioloissa, voi selviytyminen häiriötilanteessa olla erityisen haastavaa. **On tärkeää vahvistaa yhteiskunnan tasolla vähentää eriarvoisuutta, jotta myös häiriötilanteissa kotitalouksien mahdollisuudet selviytyä arjessa olisivat paremmat.**

Järjestöillä on varautumisen näkökulmasta tärkeä tehtävä muun muassa arjen taitojen ja resilienssin vahvistamisessa, kohtaamisten lisäämisessä, sekä yhdenvertaisuuden ja yhteiskunnallisen vakauden lisäämisessä yhteisöllisyyden kautta. Järjestöillä on tärkeä rooli elinikäisen oppimisen edistämisessä, ja muun

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4574e862-c56a-4ed1-8945-c1eceb1a2554
visma sign
www.vismasign.com

muassa talousosaamisen sekä digi- ja kyberturvallisuuden osaamisen lisäämisessä. **On tärkeää turvata järjestöjen toimintaedellytykset elinikäisen oppimisen edistämisessä ja yhteisöllisyyden lisäämisessä.**

Arjessa onnistunut huoltovarmuus tarkoittaa myös sitä, että häiriötilanteissa osataan hyödyntää niitä hyödykkeitä, joita on saatavilla. Häiriötilanteessa on tärkeää osata esimerkiksi valmistaa ruokaa itse, hyödyntää luonnontuotteita, korjata olemassa olevia tavaroita kuten vaatteita ja käsitellä omat biojätteet. Biojätteen kompostointi kotitalouksissa tullee yleistymään uudistetun jätelain myötä, mikä auttaa myös kriisitilanteissa biojätteen käsittelyssä.

Järjestöt ovat tärkeässä roolissa ylläpitämässä näitä kestävän arjen taitoja. On tärkeää tunnistaa kestävän arjen taitojen merkitys ja rooli varautumisessa, ja turvata järjestöjen toimintaedellytykset kestävän arjen taitojen vahvistamisessa.

Marttaliitto ry

Marianne Heikkilä

Pääsihteeri

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4574e862-c56a-4ed1-8945-c1eceb1a2554
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 3 pages before this page
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden
Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side
Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

MARIANNE KATARIINA HEIKKILÄ
1d883d71-9f4e-4d91-91ac-7c79033206d1 - 2023-01-11 10:45:59 UTC +02:00
BankID / MobileID - 229b244e-3843-48ac-acf9-e41adc782a7e - FI

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende